

2. Ясіновська І. Особливості та проблеми інтенсифікації виробництва продукції сільського господарства. *Вісник Львівського національного аграрного університету. Серія : Економіка АПК.* 2013. № 20(1). С. 83-88.
3. З.Грицаєнко Г.І., Романюк Т.М. Соціально-економічна сутність інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. *Економіка АПК.* 2006. № 4. С. 131-134.
4. Кононенко Ж. А., Дігтяр Н.С. Інтенсифікація як складова економічної ефективності використання землі. *Ефективна економіка.* 2017. № 4.

ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ З АМБРОЗІЄЮ ПОЛИНОЛИСТОЮ НА ПОЛТАВЩИНІ

Шацька І.Ю., Коваленко Н.П.

Полтавський державний аграрний університет

Онiпко В.В.

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка

Боброва Н.О.

Полтавський державний медичний університет

На території Полтавської області щороку виявляють вогнища карантинних рослин. Однією з найбільш небезпечних серед них є амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), поширення якої стало проблемою державного рівня. Цей надзвичайно шкідливий бур'ян засмічує всі польові, овочеві, плодові культури, виноград, пасовища, землі несільськогосподарського використання. Амброзія завдає як біологічного, так і технологічного збитків докiллю, землеробству.

Амброзія полинолиста потрапила до України з Північної Америки. Рослина має властивість швидко поширюватись, кожного року захоплюючи все нові й нові території. Розвиваючи потужну надземне масу і кореневу систему, яка проникає в ґрунт на глибину 3-4 м, сильно пригнічує культурні рослини. Використовуючи багато води на утворення одиниці сухої речовини, призводить до висушування ґрунту. Амброзія різко знижує родючість ґрунту, виносячи з нього значну кількість елементів мінерального живлення. Крім висушування і виснаження ґрунту, високоросла й добре облиснена амброзія затіняє сільськогосподарські культури, що призводить до різкого зниження, а то й повної втрати урожаю. На забур'яненних амброзією полях різко знижується продуктивність сільськогосподарської техніки, погіршується якість польових робіт, утруднюється збирання врожаю. На луках і пасовищах цей бур'ян витісняє злаково-бобові трави і різко знижує кормові якості зеленого корму, сіна, оскільки худоба не поїдає амброзію через вміст у її листках гірких ефірних олій. Крім того, одна рослина утворює близько 100 тис. насінин, які при сприятливих умовах зберігають схожість до 30-50 років.

У людини ефірні олії, які виділяє рослина, спричинюють зміни артеріального тиску, викликають дуже сильний головний біль. Пилок амброзії потужний алерген, що поширюється вітром на десятки кілометрів, піднімаючись угору до 5 тис. метрів. У період цвітіння цієї рослини у людей спостерігаються спалахи бронхіальної астми та масові випадки такого захворювання, як амброзійний поліноз, симптомами якого є підвищення температури, сльозотеча, кон'юктивіти, погіршення зору, а у важких випадках – набряк легень. Лікування таких захворювань дуже тривале й складне. Щороку кількість людей, хворих на поліноз, зростає, при цьому 32 % серед них діти. Крім того встановлено, що алергени містяться також у насінні й листках амброзії і можуть викликати дерматити.

Карантинний режим по амброзії полинолистій запроваджено в 25 районах, 240 населених пунктах, 3013 присадибних ділянках та 175 господарствах.

Зважаючи на шкодочинність та небезпеку поширення нерегульованих об'єктів, в тому числі й амброзії полиноистої, Департаментом агропромислового розвитку спільно з Управлінням Держпродспоживслужби Полтавської області та Полтавською державною аграрною академією була розроблена «Програма фітосанітарних заходів по ліквідації регульованих шкідливих організмів на території Полтавської області на 2019-2023 роки» [1].

Програмою передбачено поступове зменшення осередків зараження амброзією полиноистою більше ніж втричі (рис.1).

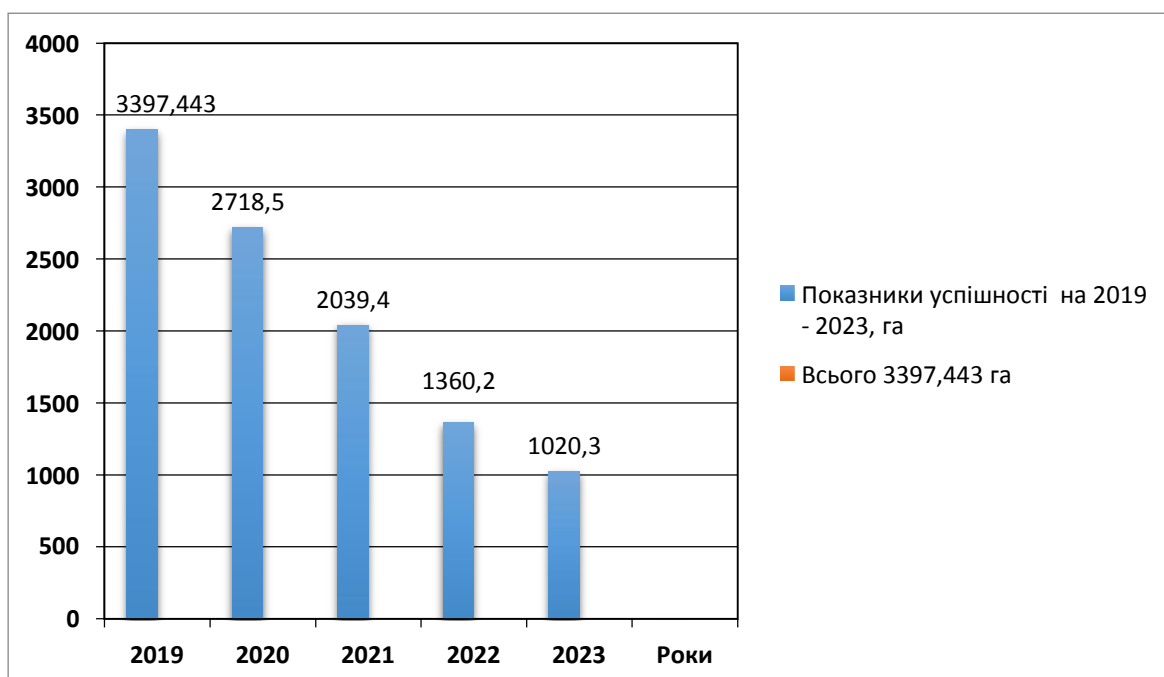

Рис.1. Показники успішної боротьби з амброзією полиноистою за 2019-2023 рр.

У рамках даної програми розглядаються різні методи боротьби з амброзією: агротехнічний; механічний; хімічний; біологічний [2].

На посівах сільськогосподарських культур вирішальне значення для ліквідації амброзії полинолістої мають агротехнічні заходи боротьби. Вони включають очищення посівного матеріалу від насіння амброзії, правильне чергування культур у сівозміні, обробіток ґрунту, догляд за посівами. Добре очищає поля від амброзії беззмінний (2-3 роки) посів озимих зернових із попередньою напівпаровою обробкою поля.

Серед механічних методів використовують скошування та виривання рослин амброзії з корінням. Проте вони є недостатньо ефективними та надто затратними, хоча найбільш доступні. Згідно повідомлень ГУ Держпродспоживслужби Полтавської області за 2021 рік до серпня місяця на території області було проведено викошування амброзії на площі 2136 га.

Хімічні методи включають обробку площ заражених амброзією за межами населених пунктів гербіцидами з дотриманням переліку дозволених агрохімікатів та точних інструкцій щодо їх застосування, а у межах населених пунктів – застосування екологічно безпечних речовин, таких як Експрес 75, ВГ (трибенурон-метил, 750 г/кг), Нікіт 240, к.с. (нікосульфурон, 240 г/л), Калібр 75, ВГ (трибенурон-метил, 250 г/кг + тифенсульфурон-метил, 500 г/кг), Гранстар Голд 75, ВГ (трибенурон-метил, 562,5 г/кг + тифенсульфурон-метил, 187,5 г/кг). За даними ГУ Держпродспоживслужби на Полтавщині на даний час вже оброблено засобами захисту рослин осередки зараження амброзією на площі 443,8 га (узбіччя, крайові смуги).

До біологічних методів відносять використання патогенних мікроорганізмів, комах фітофагів, мікогербіцидів, жучок зигорама сутураліс живиться лише амброзією. На жаль, ці методи знаходяться на стадії вивчення та розробки і практичного застосування не знайшли.

Заходи, спрямовані на боротьбу з амброзією полинолістою, необхідно проводити своєчасно, не допускаючи її масового цвітіння, дозрівання насіння та повторного зараження земельних ділянок. Найбільш ефективним методом боротьби є механічне видалення її з корінням. Скошування малоефективне, оскільки рослина відростає знову, утворюючи від 5 до 15 нових пагонів. Тому цей прийом необхідно проводити багаторазово в міру відростання пагонів, запобігаючи цвітінню.

Отже, слід наголосити, що в теперішніх умовах найважливішим елементом успішної боротьби з амброзією полинолістою є системність і стабільність застосування всього комплексу заходів знищення цього злісного бур'яну протягом тривалого часу. Відповідальність за проведення заходів боротьби повинні нести як керівники великих господарств, так і фермери та власники присадибних ділянок. У цьому бачиться досягнення позитивної динаміки виконання програми боротьби з амброзією.